

"PİRUS ZAFERİ" - 11 MART 2010

Tugay ULUÇEVİK

12.04.2009

Tugay ULUÇEVİK, Emekli Büyükelçi, Türkiye'nin AİHM nezdindeki eski Hükûmet Ajanı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), 8 Kasım 2008'de Rumun Adana kuzeyindeki taahhüt mallarına ilişkin olarak Türkiye aleyhinde yaptığı başvuruları hakkında **kabul edilmezlik** kararı vermiştir.

Çıkan haberlerde ve yapılan yorumlarda, AİHM'in **KKTC'de kurulan Taşınmaz Mal Komisyonunu (TMK) etkin iç hukuk yolu olarak kabul ettiği; bundan böyle Rumların TMK'dan geçmeden doğrudan AİHM'e başvurmaları halinde iç hukuk yollarının tüketilmiş sayılmayacağı; bu sebeple de başvuruların kabul edilmeyeceği; Ankara'ya karşı açılmış 1500'ü aşkın Rum mülkiyet davasının da iç hukuk yolları henüz tüketilmediği gerekçesiyle mahkemenin gündeminden düşeceği; bu tarihî emsal kararlar, KKTC'de işleyen bir hukuk düzeninin mevcudiyetinin ve bunun uluslararası hukuka uygunluğunun AİHM tarafından teyit edildiği ve KKTC'deki bir otoritenin meşruluğunun kabul edilmiş olduğu; bu sebeple kararın bir zafer teşkil ettiği** gibi, okununca veya dinlenince bizi Kıbrıs **millî davamız** bakımından sevindiren hususlar yer almıştır.

Medyada bazı yorumcular, Kararın **KKTC'nin dolaylı olarak tanınması anlamına geleceğine** ve **bu Karar sayesinde Kıbrıs sorununun mülkiyet gibi çok karmaşık ve zor bir konusunun rahatlıkla çözülebileceğine** dair görüşler dile getirmiştir.

Haberlerde, ayrıca, KKTC Cumhurbaşkanı Sayın **Talât** bu tarihî ve çok önemli karar, **yürüttüğümüz doğru politikanın zaferidir** şeklindeki sözleri öne çıkarılmıştır.

Dışişleri Bakanı Sayın Prof. Dr. **Davutoğlu**nun, Karar **1974'den bu yana kazandığımız en büyük diplomatik zaferlerden biri** olarak nitelediği ve **KKTC'nin hukuki egemenliğini ve yetkinliğini teyit eden bir karardır**" dediği bildirilmiştir.

Dışişleri Bakanlığı'nca yapılan açıklamada da, diğer hususlar meyanında Kararın **KKTC makamlarının tasarruflarının uluslararası hukukta tanınması ve Avrupa standartlarına uygunluğu anlamına da geldiği** vurgulanmıştır.

AİHM'in başvuruyu **iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğu** gerekçesiyle reddetmesi, görünüş itibarıyla Türkiye ve KKTC için olumlu bir gelişmedir. Karar emsal nitelikte olduğu için, KKTC'deki TMK'ya başvurulmadan AİHM'e yapılmış olan bütün müracaatlar da düşecektir.

Karar, **TMK'nın pratik ve etkili** bir hukuk yolu olduğunu ve iyi çalıştığını teslim etmektedir. Bu olumlu bir unsurdur. Ancak, aslında da anlatacağımız üzere, **TMK'da davalı Devletin (Türkiye) kurumu** olarak görülmektedir.

Mahkeme, davacılar? öncelikle TMKya yönlendiren bu emsal karar? alırken, ku?kusuz kendi dava yükünü hafifletme amacı? da gütmü? bulunmaktadır.

A?HMin karar? hakk?nda kamuoyumuza yans?tılanlar, bir buzda??n?n su üstünde kalan bölümüdür. Karar hakk?nda sa?l?kl? bir de?erlendirme yapabilmek için buzda??n?n suyun içinde kalan büyük kütlesini de dikkatli biçimde gözden geçirmek gerekir. Biz buz da??n?n bu büyük kütlesi hakk?ndaki gözlemlerimizi imkânlar ölçüsünde okuyucular?m?zla payla?mak istiyoruz.

Karar?n ?ngilizce metnini inceledi?imiz zaman, daha ba?langıç paragraflar?nda, **dava ile ilgili olguların** , Mahkemenin daha önce **Loizidounun başvurusu hakkında** 18 Aralık 1996da **aldığı Karara da atıfla**, o Karara esas te?kil eden ve **Kıbrıslı Rumların Kıbrıs konusundaki görüşlerine ve iddialarına arka çıkan siyasî nitelikteki unsurlardan oluşturulduğunu** görüyoruz.

Bu unsurlar?, **Kıbrısın kuzeyinin Türk Silâhlı Kuvvetlerinin işgali altında olduğu; Güvenlik Konseyinin 541 sayılı kararıyla KKTCnin ilânını hukuken geçersiz saydığı; uluslararası topluma KKTCnin tanınmaması çağrısında bulunduğu; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin de 1983 yılının Kasım ayında Kıbrıs Cumhuriyetini Kıbrısın tek yasal Hükûmeti olarak tanımayı sürdürdüğünü belirten bir karar kabul ettiği; bu kararda, ayrıca, Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenliğine, bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve birliğine saygı gösterilmesi çağrısının yer aldığı** ?eklinde s?ralamak mümkündür.

Karar?n, K?br?sl? Rumlar? adan?n kuzeyindeki mülkleriyle ilgili olarak A?HMde açacaklar? davalarda öncelikle KKTCdeki TMKya ba?vurmaya yönlendirdi?i do?rudur. Bununla beraber, Karar?n mahiyetinin kamuoyumuzca daha iyi anla??ımas?na yard?mc? olma arzusu ile Karardan baz? **alıntılara** a?a??da yer vermekte ve bunlara ili?kin sorular?m?z? kaydetmekte yarar görüyoruz:

? Mahkeme.....Sözle?meden kaynaklanan haklara **vaki ihlâllerin düzeltilmesi için davalı Hükûmetin attığı adımları memnunlukla karşılamaktadır.**

? Mahkemenin gözlemine göre, bütün taraflar?n savlar? **Kıbrıs Cumhuriyeti ile Türkiye arasında** K?br?s adas?n?n gelece?ine ve mülkiyet sorununun halledilmesine ili?kin uzun ve yo?un siyasî bir **ihtilâfın mevcudiyetini** yans?tmaktadı?r.

Türkiye ve KKTC K?br?s sorununun Türkiye ile K?br?s Cumhuriyeti aras?nda bir sorun oldu?unu kabul etmekte midir?

? Türkiye pek çok davada KKTC (t?rnak içinde yaz?lıyor) varlı??ndaki (entity) makamlar?n i?lemlerinden ve ihmallerinden sorumlu tutulagelmi?tir. Aksi takdirde Mahkeme davacılar?n davalı Devlet hakk?nda kuzey K?br?s ile ilgili olarak yapt?klar? ?ikâyetleri inceleme yetkisine sahip olamazd?. KKTC makamlar?n?n veya kurumlar?n?n i?lemleri sonucunda ortaya ç?kan iç hukuk yolu 35. maddenin 1. fıkras?n?n amaçlar? bak?m?ndan **Türkiyenin iç veya millî hukuk yolu kabul edilmelidir.** 67/2005 sayılı kanunun ve TMKn?n, Xenides-Arestis karar? uyarınca Türkiyeden etkili koruma sa?layacak olan bir hukuk yolu ihdas edilmesinin istenmesi üzerine ortaya ç?kt?klar? da hat?rlanmalıdır. **Hukuk yolunun işlevsel mevcudiyeti Türkiyenin kuzey Kıbrısta uluslararası plânda tanınmış bir egemenlik kullandığı anlamına gelmez.**

Türkiye, K?br?s politikas?n?n temel esaslar? dikkate alındı??nda, sanki bir **işgal gücüy müş** gibi, **KKTCnin işlemlerinden ve ihmallerinden sorumlu tutulmayı kabul edebilir mi?**

? Türkiye'nin kuzey Kıbrıs toprağının tamamını kontrolü altında tutması KKTC'nin politikalarından ve işlemlerinden sorumlu olmasını gerektirir ve bu politikalardan ve işlemlerden etkilenenler, Sözleşmenin 1. maddesinin maksatları bakımından Türkiye'nin yargı yetkisinin (jurisdiction) altına girerler. Bunun sonucunda da o toprakta (KKTC toprağı) Sözleşmeden kaynaklanan hakların ihlalleri bakımından Türkiye sorumluk taşır ve bu hakların korunması için müspet adımlar atmak mecburiyetinde olur.

Türkiye'nin A'HMin benimsediği bu görüşleri ve tutumu kabul etmesi mümkün müdür?

? Vardığı bu sonuç hiçbir surette KKTC'nin kuruluşu hakkında uluslararası toplumun benimsemiş bulunduğu pozisyonu veya Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hükûmetinin Kıbrısın tek yasal hükûmeti olduğu olgusunu tartışılabilir hale getirmez.

KKTC'yi tanıması ve Onunla diplomatik ilişki kurması olan Türkiye'nin ve ayrıca KKTC'nin A'HMin bu anlayışını kabul etmesi mümkün müdür? Bu sakat anlayış, Türkiye'nin Sayın Cumhurbaşkanımız ve MGK tarafından da çeşitli vesilelerle açıklanmış olan **adada iki ayrı halk, iki ayrı devlet ve iki ayrı demokrasi bulunduğu ve bu olguların adadaki gerçekleri oluşturduğuna** dair görüşüyle bağdaştırılabilir mi?

? Mahkeme, davalı Devletin kendisine isnad edilen kusurları düzeltmesine imkân verilmesinin, **devletler hukukuna göre yasadışı olan bir rejimin** dolaylı yoldan yasallaştırılması sonucunu doğurmayacağı yolundaki görüşünü muhafaza etmektedir.

? **Bir işgal gücü tarafından kuvvet yoluyla zorla ortaya çıkarılan kurumlar ve yöntemler** Devletin yasal Hükûmeti tarafından ihdas edilmeleri gibi muamele göremez. Bununla beraber, KKTC'nin uluslararası plânda tanınması ve Kuzey Kıbrıs'ta egemen olduğu iddiasında bulunması konusu ile Sözleşmenin 35. Maddesinin 1. fıkrasının uygulanması arasında doğrudan ve otomatik bir bağlantı ilişki yoktur.

Hangi kontekst içinde olursa olsun Türkiye'nin davalı olduğu bir davaya ilişkin hükümde **işgal veya işgal gücü** gibi kavramların yer almasına göz yumulabilir mi?

? Sözleşmenin 35. Maddesinin 1. fıkrasının amaçları bakımından KKTC'de bulunan hukuk yolları, **özellikle de TMK yöntemi, davalı Devletin iç hukuk yolu kabul edilebilir.**

Türkiye'nin ve KKTC'nin anlayışında bu yolda mıdır? Bu anlayış egemen ve bağimsiz KKTC olgusu karşısında geçerli olabilir mi? Bizim anlayışımız TMK'nın KKTC'nin yasal bir kurumu olduğu yolundadır.

? **Mahkeme**, Loizidou davasında uluslararası toplumun KKTC'yi devletler hukuku çerçevesinde bir **Devlet olarak görmediğini** ve **Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kıbrısın tek yasal Hükûmeti olarak kabul ettiğini** not ederek, Kıbrıs Rumları mülklerine sahip olmaktan mahrum etmeyi amaçlayan (KKTC Anayasası'nın) **159. Maddenin** hükümlerine Sözleşmenin amaçları bakımından **hukukî değer atfedemediği** görüşünü benimsemiş olduğunu hatırlamaktadır.

KKTC ve Türkiye'nin bu görüşü kabul etmesi tasavvur edilebilir mi?

■ Mahkeme, **Türk Hükûmetinin Sözleşme çerçevesinde KKTC'nin kontrolü altında bulunan alanlarda kendisinin sorumlu olduğu hususuna artık itiraz etmediğini** (no longer contested) ve esas itibarıyla Kıbrıslı Rum mülk sahiplerinin haklarının ihlâl edilmesi durumunda 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesi tahtında haklarının iade edilmesini talep etme haklarının bulunduğu kabul ettiğini not eder.

Mahkemenin bu iddiası doğru mudur? Türkiye'nin KKTC'nin egemenliği altında bulunan topraklarda kendisinin sorumlu olduğunu kabul etmesi düşünülebilir mi?

Gerçek odur ki, Türkiye'de ve KKTC'de **zafer** şeklinde dahi değerlendirilmiş olan Karar, Türkiye'yi Kıbrıs'ta **işgalci** gören; bu sebeple Kıbrıs sorununu Türkiye ile sözde Kıbrıs Cumhuriyeti arasında bir sorun olarak kabul eden; **KKTC'yi yok hükmünde** sayan; TMK gibi KKTC'nin kurumları da Türkiye'nin **hukuk yolu** olarak niteleyebilen bir zihniyetin ürünüdür. Kararda ifadesini bulan anlayışlar, Kıbrıs sorununun her aşamasında Türkiye'yi sözde Kıbrıs Cumhuriyetine muhatap kılma emeli besleyenlerin amaçlarına hizmet edecek mahiyettedir. Bunun sakıncaları ve tehlikelerini izah etmeye lüzum var mıdır?

Kıbrıs Rum siyasetçilerinin Karara tepki göstermesini **Türk tarafının ak dediğine, kendilerinin kara** deme reflekslerinin yeni bir tezahürü olarak görmek doğru olur. Rumlar aslında kendi temel çizgilerine ve tezlerine uygun düşen ANNAN Planı da bu zihniyetle reddetmemişler miydi? Onlar bu defa da A'HMin Kararına tepki göstermek suretiyle uluslararası toplumdan, yakında yeni tavizler elde etme peşindedirler.

KKTC ve GKRY Cumhurbaşkanları birbirleriyle **toplum liderleri** olarak görülmeleri için nasıl ki karışıklı tanınma sözkonusu olmuyorsa, A'HMin **Türkiye'nin bir hukuk yolu** olarak nitelediği TMK'ya Rumların başvurması da **KKTC'yi tanıma anlamına gelmeyeceğini** söylemeye lüzum yoktur. Rumların niyeti **üzüm yemek değil, bağcıyı dövmek** olduysa için şimdi A'HMin Kararına hoşnutsuzluk göstermektedirler.

Türkiye'nin Loizidounun açmış olduğu dava hakkında A'HMin hükmettiği tazminat davacıya ödemesinin, millî Kıbrıs Davası ile ilgili politikamızın temel taşları arasında yerinden oynamasına sebep olduğu görüşümüzü muhafaza etmekteyiz. Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili temel olgu, Garantör Devlet olarak Türkiye'nin uluslararası Andlaşmalardan doğan bir hakkın uluslararası hukuka uygun olarak kullanılması olmasıdır. Türkiye bu pozisyonunu, Avrupa Konseyinin organları ve A'HM dahil, bütün forumlarda uzun yıllar muhafaza etmiştir.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi de 29 Temmuz 1974 tarihinde kabul ettiği 573 sayılı kararında **Yunan askerleri tarafından Kıbrıs'ta gerçekleştirilen askerî darbeyi kınamış ve Türkiye'nin müdahalesini 1960 Garanti Andlaşmasının 4. paragrafından kaynaklanan bir hakkın kullanılması** olarak nitelemiştir.

Türkiye'nin Rum baskılarına muhatap olmayı kabul etmesi, Kıbrıs sorununun aslında Türkiye ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında bir sorun olduğu yolundaki maksatlı iddialara da zemin kazandırmıştır.

Türkiye'nin A'HM nezdindeki Ajanı olarak görev yaptırmış dönemde, Türkiye'nin hangi formül tahtında olursa olsun Loizidouya tazminat ödemesinin sakıncalı olduğunu düşündüğümüzü açıklamakta bulunuyoruz.

O dönemde, Türkiye'nin **belirli bir formül tahtında** tazminat ödemesi gerektiğini savunanlar, hatırmızda kaldığı ölçüde, mealen bakılırsa şu görüşleri ileri sürüyorlardı: Avrupa Konseyinin (AK) kararlarının tenfizine önem vermektedir. Türkiye A'HMin Loizidouya tazminat ödenmesini amir hükmünü tenfizden kaçınması halinde Türkiye diğer üyelere, özellikle Rusya gibi yeni üyelere, kötü emsal olur. AK Türkiye'yi üyelikten ihraç sürecini başlatabilir. Bu da Türkiye'nin AB üyelik sürecine zarar verir. Türkiye'nin sui generis bir formül üzerinde Sekreteryaya ile mutabakata varması Loizidou karar konusunu Delegele Komitesinin gündeminden düşürür. Formül üzerinde mutabakat A'HMin Rumların 4. Devlet baskılarına hakkındaki kararın olumlu biçimde etkileyebilir. Rum-Yunan ortaklığından elinden önemli bir propaganda kozu alınmış olur.

K?br?s **siyasî** bir konudur. Uluslararası bir siyasî kurulu? olan BMnin (önce 1954de BM Genel Kurulunun, daha sonra da 26 Aral?k 1963te BM Güvenlik Konseyinin) gündemine bu niteli?iyle girmi? ve siyasî bir sorun olarak muamele görmü?tür. BM Güvenlik Konseyi, K?br?s sorununun, BM Yasas?n?n siyasî sorunlar?n çözümü hakk?nda belirledi?i yöntemlerle (bölüm VI, madde 33) çözülmesini öngörmü?tür. K?br?s sorununa çözüm arama gayretlerinde uluslararası hukuk organlar?n?n kararlar?na yer yoktur. ORAMS konusunda al?nan mahkeme kararlar?na kar?? ç?k?l?p bu kararlar **müzakere sürecine darbe oluşturmuştur** denilirken, A?HMin son karar?n? alk??lamak ve **zafer** olarak nitelemek tutars?zl?k te?kil eder. Kald? ki, A?HMin karar? KKTC ve Türkiye taraf?ndan kabul edilmeleri tasavvur dahi edilemeyecek olgular üzerine bina edilmi? ve Türk Taraf? için çok sakat olan anlay??lar?n ürünü olmu?tur.

A?HMin Karar? bir bütündür. Bu Karar? zafer olarak niteleyip alk??layanlar, içindeki sakat unsurlar? da kabul etmi? olurlar.

A?HMin son Karar?n? ille de **zafer** kelimesini kullanarak de?erlendirmek gerekiyorsa, yukar?da aktard???m?z Karardan al?nt?lar?n ?????nda, **pirus zaferi** olarak nitelenmesinin daha do?ru olaca??n? dü?ünüyoruz.

Not: Bu yaz? 10 Mart 2010 tarihinde Yeni Volkan gazetesinde yay?nlanm??t?r.

Kaynak/Source: